



PROJEKT SKONČIL, ČO ĎALEJ?

Vlado Labáth | *Katolícka univerzita v Ružomberku*

Jana Pružinská | *Univerzita Komenského v Bratislave*

V rokoch 2020–2023 sa na Slovensku pod gesciou Ministerstva spravodlivosti SR realizoval projekt „Budovanie a posilnenie alternatívneho riešenia súdnych sporov prostredníctvom mediácie a efektívneho využívania nástrojov restoratívnej justície v Slovenskej republike“. Komplexné výsledky boli prezentované na viacerých fórach a sú verejne dostupné (justice.gov.sk). Príspevok čerpá zo záverov projektu mimo oblast mediácie v trestných veciach. Autori sa nevenujú právnym aspektom mediácie, prezentované skúsenosti a poznatky však presahujú rámec spolupráce mediátorov a súdov. Informácie sú členené na dve časti – doposiaľ na širšom fóre nezverejnené závery výskumu a vedľajšie efekty projektu.

Súčasťou projektu bol výskum. Dáta sa získavali dotazníkom, formou fókusových skupín mediátorov a sudcov, kvalitatívnym posudzovaním procesu mediácie, rozhovormi s účastníkmi mediácie. Relevantné dáta pre mediáciu všeobecne poskytla analýza 42 anonymných „jednostranných“ telefonických rozhovorov s účastníkmi mediácie. Za kľúčovú participanti považovali profesionalitu mediátora (efektívne rolové správanie). Podľa ich názorov profesionalitu tvoria schopnosti (konkrétne vedenie procesu a individuálny kontakt), znalosti, skúsenosti a postoje mediátora. Z rozhovorov vzišiel aj súbor pohľadov na mediáciu v štyroch kategóriách – jej výhody, prínos, účinnosť a výhrady voči nej.

Osobitnou časťou výskumu bolo paralelné posudzovanie procesu mediácie obidvomi zúčastnenými stranami (šesťstupňová škála spolupráca – konfrontácia). Kódované anonymné výpovede sa spárovali. Údaje z oboch zdrojov sa premietli do grafickej podoby a porovnali. Poskytujú pohľad na dynamiku mediačných stretnutí v kontexte celého prípadu. Výsledky sú síce skromné (6 prípadov), metodologický postup sa ale osvedčil. Poskytuje spôsob ako porozumieť vybraným aspektom vnímania a prežívania mediačných stretnutí z perspektívy nositeľov sporu. Na základe tejto skúsenosti autori pripravili výskumný projekt, ktorý čaká na schválenie grantovou agentúrou KEGA. Chápu ho ako osobnú výzvu v prospech rozvoja mediácie.

Projekt mal aj vedľajšie efekty. Prispel k lepšiemu porozumeniu, prečo medzi mediátormi v SR vo viacerých oblastiach opakovane nedochádza k elementárnej spolupráci. Viaceré témy sú tabuizované, prezentujú sa skôr stanoviská ako záujmy, niektorí aktéri sa vyhýbajú otvorenej diskusii, mnohé okruhy sú len naznačené. Počas projektu sa podarilo otvorene pomenovať kontroverzné chápanie mediácie – buď ako interdisciplinárny alebo právnický odbor. Z pohľadu aplikačnej praxe tak ide o dilemu, či v mediácii dominujú nehodnotiace sociálno-psychologické alebo normatívne metódy. Implicitné delenie mediátorov na „právnickú a pomáhajúcu“ líniu môže byť zdrojom aj ďalších nedorozumení.

V komunite mediátorov sa často polemizuje o systéme vzdelávania. Navrhovaný flexibilný model bol časťou mediátorov razantne odmietnutý bez náznaku ochoty modifikovať ho. Osobitne rezonovala otázka supervízie v mediácii. Podporovatelia apelovali na pomoc pre mediátorov a zvyšovanie kvality. Výhrady voči supervízii smerovali k zisťným záujmom certifikovaných supervízorov a tvrdením o dostatočnej kvalifikácii mediátorov.

Počas realizácie projektu sa naplno ukázalo ako je komunita mediátorov na Slovensku roztrieštená na niekoľko skupín, pričom niektoré spolu vôbec nekomunikujú alebo dokonca deštruktívne rivalizujú. Prvým krokom k harmonizácii a podpore spolupráce v obci mediátorov by snáď mohlo byť nezávislé fórum orientované na konštruktívny dialóg, prekonávanie komunikačných bariér smerom k akceptácii odlišností a k obojstrannému porozumeniu. Teda len to, čo sa očakáva od mediátorov. Ponúka sa viac alternatív - časopis, online platforma, stretnutia zamerané na aktuálne otázky, tematické polemiky, diskusie o vydaných publikáciách, resp. ich oponentúry.